

STANOVISKA

EVROPSKÝ HOSPODÁŘSKÝ A SOCIÁLNÍ VÝBOR

574. PLENÁRNÍ ZASEDÁNÍ EVROPSKÉHO HOSPODÁŘSKÉHO A SOCIÁLNÍHO VÝBORU, 14. 12. 2022–15. 12. 2022

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Genderově orientované investice v rámci národních plánů pro oživení a odolnost

(stanovisko z vlastní iniciativy)

(2023/C 100/02)

Zpravodajka: **Cinzia DEL RIO**

Rozhodnutí plenárního shromáždění	20. 1. 2022
Právní základ	čl. 52 odst. 2 jednacího řádu stanovisko z vlastní iniciativy
Odpovědná sekce	Hospodářská a měnová unie, hospodářská a sociální soudržnost
Přijato v sekci	8. 11. 2022
Přijato na plenárním zasedání	14. 12. 2022
Plenární zasedání č.	574
Výsledek hlasování	
(pro/proti/zdrželi se hlasování)	163/5/14

1. Závěry a doporučení

1.1. EHSV opakuje, že pouze větší a lepší hospodářská a sociální konvergence v Evropské unii, která se zaměří na opatření a strategie, jež jsou v souladu s evropským pilířem sociálních práv, může přispět k zajištění plné genderové rovnosti a k podpoře rovných příležitostí.

1.2. EHSV poukazuje na to, že většina národních plánů pro oživení a odolnost byla členskými státy vypracována bez předběžného posouzení dopadu jednotlivých investic na odstranění nerovností mezi muži a ženami a na usnadnění přístupu žen na trh práce a jejich udržení na něm. Pouze malý počet států přijal strategický přístup zahrnující konkrétní průřezová opatření a reformy šesti investičních os národního plánu pro oživení a odolnost. Metodika přijatá Evropskou komisí je založena na posouzení dopadů provedených opatření. EHSV proto doporučuje, aby Komise při hodnocení přijala konkrétní srovnatelné ukazatele pro měření zlepšení v oblasti rovnosti mezd, přístupu na trh práce, sladění pracovní doby a doby věnované péči a podpory samostatného podnikání žen.

1.3. Mezi opatření zahrnutá do národních plánů pro oživení a odolnost patří přímá a nepřímá opatření s různým krátkodobým či střednědobým až dlouhodobým dopadem, která mají podpořit ženy při vstupu do zaměstnání a při setrvávání v něm, avšak situace mezi jednotlivými zeměmi je roztržštěná a nerovnoměrná. EHSV považuje za prioritu, aby se při provádění národních plánů pro oživení a odolnost posílila přímá i nepřímá opatření, pro která by se měly najít jisté a trvalé způsoby investování, přičemž prostředky by měly být plánovány i ve střednědobém až dlouhodobém horizontu.

1.4. EHSV se domnívá, že mezi přímými opatřeními na podporu zaměstnanosti žen by pobídky k vytváření stabilních a kvalitních pracovních míst pro ženy měly být upřednostňovány před jinými příležitostnými pobídkami a měly by být vyňaty z mapy státní podpory.

1.5. EHSV žádá, aby byla posílena doložka o zvýhodnění podniků, které podporují zaměstnanost žen, včetně rozšíření na všechny projekty veřejných zakázek, a aby byly prováděcí subjekty povinny ve veřejných nabídkových řízeních výslovně uvádět cíle rovnosti žen a mužů.

1.6. EHSV vítá doprovodná opatření a opatření na podporu samostatného podnikání, která jsou stanovena v některých národních plánech pro oživení a odolnost, a doufá, že podpora bude přidělována také na vzdělávání ve finančních a manažerských záležitostech a na přístup k finančním nástrojům.

1.7. Jak je uvedeno ve sdělení Komise o rovnosti žen a mužů, EHSV považuje za důležité přijmout při provádění národních plánů pro oživení a odolnost opatření v daňové oblasti a poskytnout daňové úlevy u druhého zdroje příjmů domácnosti v rodinách s nízkými příjmy a úlevy na příjmy méně majetných neúplných rodin.

1.8. Mezi nepřímá opatření v národních plánech pro oživení a odolnost patří investice do služeb péče o děti a jiných pečovatelských služeb. EHSV považuje za prioritu investovat prostředky do služeb, které umožní sladit pracovní dobu a dobu věnovanou dlouhodobé péči, a do zavedení doplňkových služeb a jejich zpřístupnění domácnostem s nízkými příjmy.

1.9. EHSV se domnívá, že již nelze odkládat konkrétní investice na podporu účasti žen v technických a vědeckých institucích a v technických a vědeckých univerzitních oborech (STEM), které by mohly ve střednědobém až dlouhodobém horizontu podpořit zaměstnanost žen mj. v odvětvích, v nichž v současné době dominují muži.

1.10. EHSV doporučuje, aby národní plány pro oživení a odolnost byly plánovány koordinovaným a doplňkovým způsobem se všemi ostatními zdroji a programy Unie, počínaje zdroji a programy určenými na podporu soudržnosti a venkovských oblastí. Hodnocení Komise v rámci evropského semestru s doporučeními pro jednotlivé země by mělo tyto cíle posoudit z hlediska rovného zastoupení žen a mužů, a to pomocí nových, transparentních a dostupných ukazatelů srovnatelných mezi jednotlivými zeměmi a rozdělených podle pohlaví.

1.11. EHSV doporučuje, aby bylo v rámci evropského semestru povinné zohledňování rovnosti žen a mužů při přípravě rozpočtu na všech úrovních veřejné správy.

1.12. Z dostupných údajů vyplývá, že sociální partneři a organizace občanské společnosti se ve většině zemí zapojili jen skromně a příležitostně. EHSV doporučuje jejich plné zapojení do provádění, monitorování a hodnocení národních plánů pro oživení a odolnost jak na evropské, tak na vnitrostátní a místní úrovni.

2. Úvod

2.1. Cílem tohoto stanoviska je upozornit na reformy a investice, které mají dopad na podporu genderové rovnosti a které členské státy plánují v národních plánech pro oživení a odolnost, a to na základě dostupných informací, které aktualizuje také Evropská komise, Evropský parlament (EP) a předsednictví EU. Za zmínku stojí, že Evropský institut pro rovnost žen a mužů (EIGE) provádí pro švédské předsednictví Rady EU v roce 2023 studii o rovnosti žen a mužů a začleňování genderového hlediska při oživení po pandemii COVID-19⁽¹⁾, která se zabývá právě opatřeními plánovanými v národních plánech pro oživení a odolnost s přihlédnutím k rovnosti mužů a žen ve všech jejich fázích od plánování až po provádění a hodnocení a k tomu, do jaké míry členské státy považují rovnost za nástroj oživení.

2.2. Dne 21. července 2020 přijala Evropská rada ve svých závěrech nástroj NextGenerationEU (NGEU) spolu s víceletým finančním rámcem na období 2021–2027 (VFR 2021–2027). Mezi svými cíli uvádějí VFR a NGEU podporu rovných příležitostí tím, že zajistí, aby činnosti a opatření příslušných programů a nástrojů zahrnovaly hledisko rovnosti žen a mužů a mohly účinně přispívat k dosažení rovnosti v souladu s evropskou strategií.

⁽¹⁾ Studie institutu EIGE *Gender equality and gender mainstreaming in the COVID-19 recovery* (Rovnost žen a mužů a začleňování genderového hlediska při oživení po pandemii COVID-19), která bude zveřejněna v roce 2023.

2.3. Nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) 2021/241⁽²⁾ se zřizuje Nástroj pro oživení a odolnost, jehož cílem je podporovat oživení po pandemii, prosazovat soudržnost a investovat do ekologické a digitální transformace. Nařízení výslovně uvádí, že národní plány pro oživení a odolnost musí podporovat rovnost žen a mužů. EHSV souhlasí s tím, že se v nařízení zdůrazňuje význam opatření zaměřených na boj proti nerovnostem mezi muži a ženami, neboť je to v souladu s cíli evropského pilíře sociálních práv.

2.4. Komise ve svém sdělení o roční strategii pro udržitelný růst na rok 2021 (roční analýza udržitelného růstu 2021) ze dne 17. září 2020 nastínila hlavní směry Nástroje pro oživení a odolnost a vyzvala členské státy, aby věnovaly zvláštní pozornost znevýhodněným skupinám, ženám a mladým lidem vstupujícím na trh práce a vytvářely kvalitní pracovní příležitosti.

2.5. V nařízení EU v přenesené pravomoci ze dne 28. září 2021 jsou stanoveny společné ukazatele a podrobné prvky srovnávacího přehledu oživení a odolnosti, přičemž je určeno 14 ukazatelů. Z těchto ukazatelů pouze čtyři zahrnují rozdělení podle pohlaví⁽³⁾. Například u ukazatelů 6 a 9, které se týkají podporovaných podniků vedených ženami, není žádné rozčlenění podle pohlaví.

2.6. Válka na Ukrajině v důsledku ruské agrese znamenala výrazné zpomalení růstu, jehož vyhlídky jsou poznamenány nejistotou zejména v oblasti dodávek energií a prudce rostoucích nákladů, což jsou faktory, které ovlivňují rozložení výdajů a investic v rámci státních rozpočtů. Tato nejistota ovlivní i provádění národních plánů pro oživení a odolnost.

2.7. Svět práce a celá společnost se snaží vyjít z krize a usilují o dlouhodobé hospodářské a sociální oživení, na němž jsou založeny národní plány pro oživení a odolnost, které nemůže ignorovat přijetí rámce zaměřeného na rovnost žen a mužů, aby se řešily a překonaly nerovnosti a rozdíly mezi nimi, jež krize COVID-19 bohužel v některých výrobních odvětvích, u některých skupin obyvatel a na některých územích prohloubila⁽⁴⁾.

3. Souvislosti, příprava financování a zdroje přidělené v národních plánech pro oživení a odolnost

3.1. V červenci loňského roku předložila Komise Evropskému parlamentu a Radě zprávu o přezkumu provádění tohoto nástroje, v níž se zabývá také nerovnostmi mezi muži a ženami⁽⁵⁾, a uvádí v ní aktuální stav příspěvků členských států na základě předložených národních plánů pro oživení a odolnost, z nichž vyplývají priority 25 národních plánů pro oživení a odolnost analyzovaných na základě šesti pilířů politiky Nástroje pro oživení a odolnost⁽⁶⁾.

3.2. Většina opatření navrhovaných členskými státy má průřezové cíle a není nutně specificky zaměřena na rovnost žen a mužů; ze 129 navrhovaných opatření byly dosud zahájeny investice pouze do 13 z nich. Ne všechny členské státy plánují reformy a zdroje, které jsou výslovně zaměřené na problémy související s rovností žen a mužů nebo uvádějí ženy jako příjemce. Slabá jsou rovněž inovativní opatření v odvětvích, která se vyznačují nízkou zaměstnaností žen⁽⁷⁾. Velká část se soustřeďuje na služby péče o děti a jiné pečovatelské služby a na vzdělávání. Ze zprávy Komise vyplývá, že národní plány pro oživení a odolnost se strategickým přístupem prostřednictvím opatření a reforem zaměřených na rovnost žen a mužů byly přijaty pouze v několika málo zemích.

3.3. Jiné členské státy upřednostňují určité osy, jako jsou opatření pro sociální a územní soudržnost se zaměřením na rovné příležitosti, která často zahrnují cíl rovnosti žen a mužů, nebo opatření zaměřená na zranitelné skupiny, mezi něž často patří ženy a mladí lidé. A konečně jde o opatření doprovázející ekologickou a digitální transformaci se zaměřením na

⁽²⁾ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2021/241 ze dne 12. února 2021, kterým se zřizuje Nástroj pro oživení a odolnost (Úř. věst. L 57, 18.2.2021, s. 17).

⁽³⁾ Těmito specifickými ukazateli jsou: a) výzkumní pracovníci, kteří pracují v podpořených výzkumných zařízeních; b) počet účastníků v procesu vzdělávání nebo odborné přípravy; c) počet zaměstnaných osob nebo osob zapojených do činností spojených s hledáním zaměstnání; d) počet mladých lidí ve věku 15–29 let, kteří obdrželi podporu.

⁽⁴⁾ Analýza institutu EIGE z roku 2021 *Gender equality and the socio-economic impact of the COVID-19 pandemic* (Rovnost žen a mužů a socioekonomický dopad pandemie COVID-19).

⁽⁵⁾ COM(2022) 383 final.

⁽⁶⁾ Nizozemsko předložilo národní plán pro oživení a odolnost později než jiné země; maďarský národní plán pro oživení a odolnost je v současné době pozastaven kvůli problémům souvisejícím s dodržováním zásad právního státu.

⁽⁷⁾ Viz poznámka pod čarou 1 a článek PNRR Italia, *Gender Gap e politiche per l'innovazione e la digitalizzazione nel PNRR: quali misure?* (Národní plán pro oživení a odolnost pro Itálii, rozdíly v rovnosti žen a mužů a politiky inovací a digitalizace v národním plánu pro oživení a odolnost: jaká opatření zavést?), Marusca de Castiris, Università degli Studi di Roma Tre, a Barbara Martini, Università di Roma Tor Vergata, září 2022.

odbornou přípravu, přičemž ženy v některých zemích zaostávají, pokud jde o rovný přístup k programům odborného vzdělávání a rekvalifikací. Je třeba poznamenat, že většina členských států ve svých národních plánech pro oživení a odolnost neuvádí genderově podmíněné násilí mezi problémy, jež je třeba prostřednictvím opatření na podporu genderové rovnosti řešit.

3.4. Národní plány pro oživení a odolnost byly sestaveny na základě předběžného hodnocení hospodářské a sociální situace na vnitrostátní úrovni, zpravidla s již stanovenými výdajovými prioritami, které nezohledňovaly genderový rozměr ani z hlediska přidělených zdrojů, ani z hlediska obsahu předložených investičních projektů. Původní návrh nařízení Komise o Nástroji pro oživení a odolnost neobsahoval žádný odkaz na rovnost žen a mužů jako cíl a nezmiňoval ženy jako specifickou cílovou skupinu příjemců. Teprve později, na základě tlaků hospodářského a sociálního partnerství a organizací občanské společnosti, byl v nařízení zveřejněném v únoru 2021 do národních plánů pro oživení a odolnost zaveden genderový rozměr. To je také důvod, proč nejsou otázky rovnosti žen a mužů a zohledňování rovnosti žen a mužů při sestavování rozpočtu přítomny ve všech národních plánech pro oživení a odolnost, ale pouze v těch, které zavedly výdaje a investice zaměřené na rovnost žen a mužů již od počátku.

3.5. Nástroj pro oživení a odolnost vyžaduje, aby členské státy uvedly, jakým způsobem národní plány pro oživení a odolnost řeší nerovnosti mezi ženami a muži, ale posouzení dopadů bude provedeno pouze s ohledem na účinnost přijatých opatření. Je proto důležité, aby Komise ve svém hodnocení měřila účinnost plánovaných opatření a investic za účasti hospodářských a sociálních partnerů a organizací občanské společnosti a pomocí konkrétních srovnatelných ukazatelů. Doposud nashromážděné údaje neodrážejí skutečnou situaci na úrovni členských států. Dnes je tudíž obtížné říci, jaký dopad na šest pilířů budou mít některá opatření pro boj proti diskriminaci na základě pohlaví, a to zejména průřezová opatření.

3.6. Z prostředků vyčleněných na národní plány pro oživení a odolnost dnes nelze získat jasnou představu o investicích podporovaných nejen z Nástroje pro oživení a odolnost, ale také z doplňkových vnitrostátních veřejných a soukromých zdrojů, které jsou zaměřeny výhradně na rovnost žen a mužů v různých oblastech práce a společnosti. Určit výši přidělených prostředků bude možné pouze ve fázi realizace.

3.7. Podle zprávy Komise o konkrétních opatřeních v oblasti rovnosti žen a mužů, s nimiž počítají národní plány pro oživení a odolnost, je však podíl opatření velmi rozdílný: od 11 % přidělených Švédskem po méně než 1 % přidělených Chorvatskem, přičemž několik zemí má méně než 2 %, ale bylo by také nutné vzít v potaz dopad nepřímých opatření stanovených v národních plánech pro oživení a odolnost a přímých a nepřímých opatření plánovaných s využitím evropských zdrojů pro NGEU, které doplňují národní plány pro oživení a odolnost, jako je například iniciativa REACT-EU a fond EZFRV (Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova).

3.8. Podle zprávy Komise a prvních informací, které shromáždil institut EIGE, je situace v jednotlivých zemích roztržštěná a nerovnoměrná. Ne všechny země mají údaje členěné podle pohlaví, přestože je o to Evropská komise požádala, aby mohla pravidelně a včas podávat zprávy o výdajích souvisejících s rovností žen a mužů v národních plánech pro oživení a odolnost na základě některých společných prvků.

3.9. Vzhledem k tomu, že ne ve všech členských státech byly před vypracováním národních plánů pro oživení a odolnost k dispozici hloubkové analýzy z hlediska pohlaví, chybí posouzení dopadu opatření na nová, kvalitní a kvalifikovaná pracovní místa. Rovnost žen a mužů považuje za obecnou průřezovou zásadu 14 zemí⁽⁸⁾; pouze Španělsko uvedlo kritérium začleňování hlediska rovnosti žen a mužů v celém národním plánu pro oživení a odolnost. Itálie zavedla specifická opatření pro rovnost žen a mužů a rozpracovala dopad těchto opatření i z hlediska zvýšení zaměstnanosti, přetrvávají však obavy, pokud jde o jejich skutečnou účinnost a kvalitu⁽⁹⁾. V jiných zemích jsou pro podporu rovnosti žen a mužů plánována nepřímá opatření, jako jsou investice do rovnováhy mezi pracovním a soukromým životem, investice do pečovatelských služeb, podpora vzdělávání v oborech STEM, zlepšování pracovních podmínek a odborná příprava, která budou mít dopad ve střednědobém až dlouhodobém horizontu, ale dnes je nelze kvantifikovat. Vedle těchto investic počítají některé členské státy i s přímými opatřeními, jako jsou pobídky pro zaměstnávání žen a usnadnění podnikání žen.

⁽⁸⁾ Viz poznámka pod čarou č. 1.

⁽⁹⁾ Viz poznámku pod čarou č. 6.

3.10. Některé země věnovaly zvláštní pozornost zadávání zakázek s ohledem na rovnost žen a mužů⁽¹⁰⁾, a to prostřednictvím opatření podmiňujících zaměstnávání žen a mladých lidí v rámci veřejných zakázek uzavřených z prostředků národních plánů pro oživení a odolnost. Bylo by žádoucí upravit zadávání veřejných zakázek tak, aby byly prováděcí subjekty povinny výslovně uvádět cíle rovnosti žen a mužů.

3.11. Mezi inovativní národní plány pro oživení a odolnost v této oblasti patří například plány ve Španělsku, Itálii a Francii. Španělský národní plán pro oživení a odolnost zahrnuje významný závazek stanovující, že všechny správní postupy veřejných orgánů musí zohledňovat hledisko rovnosti žen a mužů. Italský národní plán pro oživení a odolnost zavedl pokyny týkající se rovných příležitostí ve smlouvách financovaných z národního plánu pro oživení a odolnost, které stanoví uplatňování bonusových opatření a vzorových ustanovení v oznámeních o výběrových řízeních, rozlišených podle odvětví, typu a povahy projektu, s povinností vyhradit 30 % pracovních míst potřebných pro realizaci zakázky mladým lidem do 36 let a ženám, jakož i osvědčení o rovnosti žen a mužů ze strany podniků. Francouzský národní plán pro oživení a odolnost naproti tomu zavedl nové ukazatele pro podniky, aby mohly vypočítat profesní rovnost a postup prostřednictvím akčního plánu, zatímco irský a chorvatský národní plán pro oživení a odolnost udělují finanční bonusy těm podnikům, které přijmou kritéria na podporu rovnosti žen a mužů⁽¹¹⁾.

3.12. Zpráva Komise z července 2022 zdůrazňuje, že diskuse s hospodářskými a sociálními partnery a organizacemi občanské společnosti během přípravy národních plánů pro oživení a odolnost byly velmi omezené a nepravidelné. Sociální subjekty a další organizace občanské společnosti vyjádřily silné obavy ohledně účasti ve fázi provádění a monitorování opatření. Odborníci na rovnost žen a mužů poukazují⁽¹²⁾ zejména na to, že bez spolehlivých, srovnatelných, cílených údajů rozčleněných podle pohlaví a především kvalitních údajů zahrnujících různé oblasti a odvětví bude obtížné posoudit dopad opatření. EHSV důrazně doporučuje, aby evropské instituce i národní a regionální instituce do provádění, hodnocení a monitorování národních plánů pro oživení a odolnost více zapojily sociální partnery a organizace občanské společnosti, které se zabývají prosazováním rovných příležitostí.

4. Posouzení situace národních plánů pro oživení a odolnost

4.1. EHSV zdůrazňuje význam provádění Agendy OSN pro udržitelný rozvoj 2030, která zařazuje dosažení rovnosti žen a mužů (gender equality) mezi 17 cílů, a dále splnění cílů stanovených ve sdělení Komise „Unie rovnosti: strategie pro rovnost žen a mužů na období 2020–2025“⁽¹³⁾ z hlediska rovné účasti v různých hospodářských odvětvích a rozdílů v odměňování žen a mužů.

4.2. Strategie pro rovnost žen a mužů zahrnuje politiky a opatření zaměřené na potírání veškerých forem diskriminace a nerovného zacházení i s ohledem na LGBTIQ komunitu⁽¹⁴⁾ a musí být referenčním bodem pro provádění národních plánů pro oživení a odolnost. EHSV zdůrazňuje význam provádění klíčových opatření, na nichž se budou podílet všechny strany a jejichž cílem je zajistit rovnou účast a příležitosti na trhu práce, snížit rozdíly v odměňování žen a mužů a nedostatečný přístup k vyšším řídicím funkcím a dosáhnout vyváženého zastoupení žen a mužů v rozhodování a tvorbě

⁽¹⁰⁾ Zadávání zakázek s ohledem na rovnost žen a mužů je inovativní strategie, kterou zavedla Komise s cílem podpořit investice do rovných příležitostí zavedením specifických bonusových požadavků či kritérií pro účast ve výběrových řízeních, které obsahují genderový rozměr, nebo kritérií pro udělení zakázky, která zahrnují sociální parametry. Cílem zadávání veřejných zakázek zohledňujících rovnost žen a mužů je zvýšit rovnost žen a mužů na trhu práce, zlepšit zastoupení žen na nejvyšších pozicích a snížit rozdíly v odměňování.

EIGE zveřejnil v roce 2022 zprávu Gender-responsive public procurement: the key to fair and efficient public spending in the EU (Zadávání veřejných zakázek zohledňujících genderové hledisko: klíč ke spravedlivým a účinným veřejným výdajům v EU), v níž udává, že veřejné zakázky mohou nasměrovat a podpořit genderovou rovnost tím, že na základě případových studií a doporučení zajistí větší efektivitu a kvalitu veřejných výdajů.

⁽¹¹⁾ Údaje získané z analýzy institutu EIGE, viz poznámka pod čarou 1.

⁽¹²⁾ Brífink Evropského parlamentu z dubna 2022, Gender equality in the Recovery and Resilience Facility (Rovnost žen a mužů v Nástroji pro oživení a odolnost), v němž byly vyjádřeny obavy na základě několika studií provedených na vnitrostátní úrovni výzkumnými centry nebo univerzitami.

⁽¹³⁾ Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů ze dne 5. března 2020 (COM(2020) 152 final).

⁽¹⁴⁾ Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke „sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Unie rovnosti: strategie pro rovnost LGBTIQ osob na období 2020–2025“ (COM(2020) 698 final) (Úř. věst. C 286, 16.7.2021, s. 128).

politik. EHSV vyzývá k urychlenému přijetí a provedení směrnice o transparentnosti odměňování⁽¹⁵⁾, v níž jsou určeny vnitrostátní nástroje a opatření k řešení a odstranění nedostatků, a požaduje důsledný dohled nad příčinami a povinnostmi.

4.3. Cíl lepšího zapojení žen na trhu práce musí být řešen strukturálně a komplexně, s přihlédnutím k aspektům ekonomické, vzdělávací, geografické, sociální a kulturní povahy, mj. v odlehlých a venkovských oblastech. To vyžaduje integrovaný přístup spojující příspěvek všech evropských, národních a regionálních institucí s účinnými mechanismy sociálního dialogu se všemi aktéry a na různých úrovních.

4.4. V zájmu zvýšení účasti žen na trhu práce EHSV konstatuje, že je naléhavě nutné, aby všechny členské státy co nejdříve provedly směrnici o rovnováze mezi pracovním a soukromým životem (směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1158⁽¹⁶⁾), která zavádí pravidla pro pracovní volno z rodinných důvodů a pružné uspořádání práce pracovníků a podporuje rovnoměrnější rozdělení pečovatelských povinností mezi rodiči, čímž přispívá k odstranění překážek bránících rodinám ve svobodném rozhodování se pro mateřství a rodičovství.

4.5. Doporučení pro jednotlivé země pro roky 2019 a 2020 v rámci semestru týkající se opatření ke snížení nerovnosti mezi ženami a muži přiměla některé členské státy k začlenění genderového rozměru do národních plánů pro oživení a odolnost⁽¹⁷⁾, bohužel k tomu však v jednotlivých zemích docházelo nejednotně.

4.6. V důsledku pandemie a dopadu na postavení žen byla doporučení pro jednotlivé země sporadická a příležitostná. V roce 2022 měly pouze tři země, Rakousko, Německo a Polsko, doporučení pro jednotlivé země týkající se účasti žen na trhu práce a fungování služeb péče o děti, zatímco 22 dalších zemí dostalo doporučení týkající se znevýhodněných skupin⁽¹⁸⁾, což vedlo k nepřímým opatřením v souvislosti se zaměstnaností nebo postavením žen, která lze obtížně kvantifikovat. EHSV konstatuje, že vzhledem k údajům o dopadu krize COVID-19 na hospodářskou a sociální situaci žen by bylo žádoucí přijmout doporučení pro jednotlivé země zaměřená na genderovou rovnost, aby bylo možné v národních plánech pro oživení a odolnost požadovat koherentní plánování ex ante, včetně cílených investic.

4.7. Institut EIGE v několika zprávách upozorňuje na nerovnoměrné rozložení rodinné zátěže, zejména v oblasti péče o děti a služeb dlouhodobé péče o seniory a osoby se zdravotním postižením⁽¹⁹⁾. Tyto povinnosti jsou jedním z hlavních důvodů nízké účasti žen na trhu práce⁽²⁰⁾. V důsledku omezení volného pohybu osob a uzavření škol se situace zhoršila. V této souvislosti stojí za zmínku, že mnoho národních plánů pro oživení a odolnost uznává vztah mezi neplacenými službami v oblasti péče a opatřeními zaměřenými na rovnováhu pracovního a soukromého života a zavedlo zvláštní opatření zejména k posílení služeb péče o děti⁽²¹⁾.

4.8. Tyto služby je třeba zpřístupnit i méně majetným rodinám, a to revizí kritérií pro stanovení sazeb, aby je snáze mohli využívat všichni. Zvláštní pozornost by měla být věnována posílení celodenní výuky ve všech školách všech typů a úrovní se školními i mimoškolními aktivitami a zavádění doplňkových služeb v předškolních zařízeních a družinách, kde děti tráví čas před a po ukončení výuky, a rozšíření veřejné nabídky letních táborů pro dívky a chlapce. Jedná se o nepřímá opatření, pro která by se měly najít jisté a trvalé způsoby investování, což bohužel není zohledněno v národních plánech pro oživení a odolnost, včetně plánování zdrojů ve střednědobém až dlouhodobém horizontu.

⁽¹⁵⁾ Návrh směrnice o transparentnosti odměňování je ve fázi tripartitních jednání.

⁽¹⁶⁾ Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1158 ze dne 20. června 2019 o rovnováze mezi pracovním a soukromým životem rodičů a pečujících osob a o zrušení směrnice Rady 2010/18/EU (Úř. věst. L 188, 12.7.2019, s. 79).

⁽¹⁷⁾ Zpráva Evropského parlamentu Doporučení pro jednotlivé země a plány pro oživení a odolnost – tematický přehled otázek týkajících se rovnosti žen a mužů, říjen 2021.

⁽¹⁸⁾ Viz poznámka pod čarou č. 14.

⁽¹⁹⁾ Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Úloha rodinných příslušníků poskytujících péči osobám se zdravotním postižením a starším osobám: mohutný nárůst těchto případů během pandemie (stanovisko z vlastní iniciativy) (Úř. věst. C 75, 28.2.2023, s. 75), v němž předložil důležitá doporučení ohledně opatření, která je třeba přijmout.

⁽²⁰⁾ Zpráva institutu EIGE, Gender Mainstreaming – Gender stakeholder consultation (Začleňování genderového hlediska – konzultace se zúčastněnými stranami v oblasti rovnosti žen a mužů), 2019.

⁽²¹⁾ Viz poznámka pod čarou č. 1.

4.9. EHSV by uvítal, kdyby byla pro pracovníky úřadů práce zavedena školení zaměřená na otázky rovnosti žen a mužů s cílem rozvíjet a šířit kulturu bez genderových stereotypů. Zároveň je důležité podporovat partnerství mezi podniky a subjekty působícími v oblasti zaměstnanosti a vzdělávání s cílem podpořit začlenění žen do odvětví, v nichž dominují muži.

4.10. EHSV souhlasí se záměrem upřednostňovat pobídky pro podniky, které v rámci aktivní politiky zaměstnávají ženy a nabízejí jim stabilní pracovní smlouvy a dobré pracovní podmínky. Kromě toho jsou důležité pobídky k doprovodným opatřením a podpoře samostatného podnikání, a to i prostřednictvím cílené podpory určené na vzdělávání ve finančních a manažerských záležitostech a na přístup k finančním nástrojům⁽²²⁾.

5. Konkrétní připomínky

5.1. Krize tvrdě zasáhla ženy, které se často ocitají v situaci, kdy musí přijmout i nekvalifikovanou práci. Kromě toho se u žen čím dál tím více rozšiřuje nedobrovolná práce na částečný úvazek. Prioritou je posílit v národních plánech pro oživení a odolnost přímá a nepřímá opatření zaměřená na zvrácení tohoto trendu a zvýšení účasti žen na trhu práce a podporu vytváření kvalitních a kvalifikovaných pracovních míst.

5.2. V zájmu snížení rozdílů mezi muži a ženami EHSV doporučuje, aby národní plány pro oživení a odolnost byly plánovány koordinovaným a doplňkovým způsobem se všemi ostatními zdroji a programy Unie, počínaje zdroji a programy soudržnosti.

5.3. Kvůli stávajícím rozdílům a nerovnostem mezi ženami a muži nejsou veřejné politiky genderově neutrální, a proto je důležité, aby všechny instituce, jak evropské, tak vnitrostátní a místní, zohledňovaly rovnost žen a mužů při přípravě rozpočtu jako doplňkový požadavek k daňovým politikám. EHSV proto doporučuje, aby se sestavování rozpočtů zohledňujících rovnost žen a mužů stalo povinným požadavkem ve fázi evropského semestru⁽²³⁾.

5.4. EHSV varuje před rizikem, že by Nástroj pro oživení a odolnost, tak jak je navržen, mohl prohloubit nerovnosti v některých výrobních odvětvích, jako je ekologie a digitální odvětví. Ačkoli je rovnost žen a mužů průřezovou prioritou, bez konkrétních a měřitelných opatření na podporu zaměstnanosti žen, a to i z hlediska vysoké kvalifikace v odvětvích s vysokou zaměstnaností žen, hrozí, že se rozdíly v zaměstnanosti žen a mužů ještě více prohloubí, což může vést k dalšímu vyloučení žen do hůře placených činností.

5.5. Národní plány pro oživení a odolnost by měly zahrnovat srovnatelné ukazatele pro měření zlepšení v oblasti rovnosti mezd, přístupu na trh práce v každém odvětví, sladění pracovní doby a doby věnované péči, zvýhodněných půjček a pobídek na podporu samostatného podnikání a samostatné výdělečné činnosti žen.

5.6. Pobídky pro trvalé zaměstnávání žen by měly být upřednostňovány před jinými pobídkami a měly by být vyňaty z mapy státní podpory.

5.7. Jedním z hlavních cílů pro využití plného potenciálu žen ve světě práce a zlepšení produktivity podniků je zlepšení sladění pracovní doby a doby věnované péči. Z tohoto důvodu považuje EHSV za prioritu investovat prostředky do služeb umožňujících sladění práce a péče nejen prostřednictvím doplňkových služeb v mateřských školách a podporou postupného bezplatného poskytování služeb v oblasti vzdělávání ve věkové skupině 0–3 let pro domácnosti s nízkými příjmy, ale také zvýšením investic do služeb dlouhodobé péče a pomoci.

5.8. Dosažení cílů ve službách umožňujících sladění pracovní doby a doby věnované péči musí být podpořeno náborem speciálních odborných pracovníků a průběžným vzděláváním všech pracovníků v těchto službách, kde v současné době převažují ženy.

⁽²²⁾ Španělský národní plán pro oživení a odolnost vyčleňuje 36 milionů EUR na pomoc podnikatelkám v začínajících podnicích; italský národní plán pro oživení a odolnost mobilizuje 400 milionů EUR na podporu účasti žen na podnikatelských aktivitách. Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Zohledňování genderového hlediska v rámci investic jakožto prostředek k posílení genderové rovnosti v Evropské unii (Úř. věst. C 100, 16.3.2023, s. 16), v němž jsou předloženy návrhy na podporu investic do podnikání žen.

⁽²³⁾ Diskusní dokument Evropské komise, Gender Budgeting Practices: Concepts and Evidence (Postupy genderového rozpočtování: pojmy a důkazy), červen 2022.

5.9. EHSV zdůrazňuje, že je důležité rozšířit doložku o zvýhodnění podniků, které podporují zaměstnanost žen, na všechny veřejné zakázky, aby se podpořily podniky, které se zavazují vytvářet stabilní pracovní místa, posilovat sociální začleňování a snižovat rozdíly v zaměstnanosti žen a mužů.

5.10. Rozdíly mezi muži a ženami ve vědeckých oborech jsou velmi výrazné a zakořeněné již od prvních stupňů školního vzdělávání. Bohužel jen několik národních plánů pro oživení a odolnost zahrnuje opatření na zvýšení účasti žen v technických a vědeckých institucích a ve vědecko-technických univerzitních oborech (STEM). Proto jsou zapotřebí zvláštní investice do plánů odborné přípravy, které by zvýšily účast dívek ve vědě, jakož i ve výzkumu a vývoji, a investice a nové formy podpory cílených projektů, které by zajistily větší účast žen na inovačních činnostech. Tato opatření budou mít pozitivní dopad ve střednědobém až dlouhodobém horizontu, a proto by měl být při jejich plánování zaujat strategický přístup.

5.11. EHSV považuje za důležité přijmout opatření také v daňové oblasti, a to i na doporučení Komise ⁽²⁴⁾ a na základě vnitrostátních předpisů prostřednictvím daňových úlev u druhého zdroje příjmů domácnosti v rodinách s nízkými příjmy, který je často příjmem žen. Důležité je také poskytnout daňové úlevy na příjmy méně majetných neúplných rodin.

5.12. Kromě opatření uvedených v národních plánech pro oživení a odolnost EHSV navrhuje jako strategická doprovodná opatření povinné osvědčení o rovnosti žen a mužů s cílem snížit rozdíly mezi ženami a muži a zlepšit pracovní podmínky žen, bojovat proti genderově podmíněnému násilí ⁽²⁵⁾, šířit prostřednictvím jednání se sociálními partnery tzv. smart-working a zavádět podle osvědčených postupů a předpisů v jednotlivých členských státech dobrovolně zvolenou, placenou práci na částečný úvazek pro ženy vracující se z mateřské dovolené.

5.13. EHSV oceňuje přístup Komise, která ve své zprávě stanoví monitorování opatření národních plánů pro oživení a odolnost jednotlivých zemí z hlediska rovnosti žen a mužů. Bude důležité, aby se mise Evropské komise do jednotlivých členských států zaměřily na opatření týkající se rovnosti žen a mužů a zajistily správu transparentních a dostupných údajů.

5.14. EHSV doporučuje plné zapojení hospodářských a sociálních partnerů a občanské společnosti do provádění, monitorování a hodnocení národních plánů pro oživení a odolnost, a to i prostřednictvím zvláštních „řídících orgánů“ na evropské a národní úrovni, jejichž cílem bude podporovat koordinované plánování iniciativ v oblasti rovnosti žen a mužů.

V Bruselu dne 14. prosince 2022.

Předsedkyně
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Christa SCHWENG

⁽²⁴⁾ Viz poznámka pod čarou č. 10.

⁽²⁵⁾ Členské státy byly vyzvány, aby ratifikovaly Úmluvu MOP č. 190 o násilí a obtěžování na pracovišti, kterou doposud ratifikovaly pouze dvě evropské země.